

Állami földprivatizáció – intézményesített földrablás (2015-2016.)

II. Megyei zárójelentések

az állami földprivatizációs rendszer valós értékeléséhez

Bács-Kiskun megye

Időkeresztmetszet: 2016. szeptember 1.

Összeállította: Ángyán József¹

Készült: a Greenpeace Magyarország Egyesület támogatásával²

Mert: „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket!” (Jn. 8, 32.)

Ajánlás

Az államra bízott, közös nemzeti földvagyonunk – a villámgyors lebonyolítás tényeiből következtethetően bizonyára hosszasan előkészített, majd 2015 nyarán, a „migrációs válság” árnyékában, hirtelen bejelentett – kiárusítását a kormányzat részéről sok valótlanságot és a közvéleményt félrevezető csúsztatást is tartalmazó propagandakampány kísérte. Arra az egyszerű kérdésre azonban, hogy miért is kell az állami földeket újra verni, arra észérvek, értelmes magyarázatok alig születtek. Ahhoz, hogy a tényleges érdekeket, szándékokat és folyamatokat, a lépés valóságos – az egész társadalmat érintő – hatásait megértsük, érdemes a „Földet a gazdáknak!” program – 2015 novembere és 2016 júliusa között, három hullámban lebonyolított, majd 2016 őszi törvénnyel lezárt – árverési földértékesítési eljárásának tényadatait elemezni.

Az ezt célzó első megyei mintaelemzést 2016 áprilisában tettem közzé, majd a programzáró törvény megszületését követően elkezdtem a végleges, hivatalosan közzétett árverési adatok több szempontú feldolgozását és a megyei zárójelentések összeállítását. E zárójelentés, a sorban a tízedik, **Bács-Kiskun megye** állami földprivatizációs képét mutatja be, amely meghirdetett (10.420 ha) és elárverezett (9.764 ha) területei alapján a megyék rangsorában a középmezőnybe tartozik. Ezzel az elárverezett terület (182.000 ha) közel háromnegyede, 73%-a (mintegy 132.000 ha) adatainak feldolgozását elvégeztem. Ezt folytatva, reményeim szerint kirajzolható lesz az országos kép, és ellenőrizhetők – megerősíthetők vagy cáfolhatók – lesznek az állami földprivatizációs program kormányzati értékelésének állításai. A rendszer megítéléséhez azonban már e megye önmagában is jó mintául szolgálhat.

Jelen elemzés részletesen megvizsgálja a megyében meghirdetett és elárverezett állami területeket, az állam tényleges bevételeit, az árverésekkel érintett településeket, a helyi lakosok szereplését, a lakhely és a birtoktest közti távolságokat, a földbérlok és árverezők valamint a kikiáltási árak és a nyertes árajánlatok viszonyát, az árverseny kérdését, majd a nyertes árverezők és érdekeltségek, továbbá az általuk megszerzett területek jellemzőit. A legnagyobb nyerteseket és érdekeltségeket részletesen is bemutatja, és javaslatokat is megfogalmaz. Íme, **ízeltőül** néhány megállapítás a jelentésből.

Az elkelt megyei földterület **321 nyertes árverező**höz került, de több mint 57%-át, közel 5.600 hektárt nem a kormánypropagandában szereplő „kis/közepes családi gazdaságok”, hanem 43 nyertes árverező tagja nevében mindössze **19 nagy érdekeltség** szerezte meg. Az „alsóházi” – 20 ha alatti területet szerző – 199 érdekeltség, a nyertesek mintegy 72%-a eközben csupán a területek alig 16%-ához, kevesebb mint 1.600 hektárhoz jutott. Ez a – kiválasztott keveseknek nagy, viszonylag sokaknak pedig igen kis területeket juttató – rendszer olyan „*családi léptékű*” – mintegy 30 ha/nyertes – megyei átlag kimutatását teszi lehetővé, amely alkalmas a közvélemény megtévesztésére.

A kormányzati propaganda szerint „*a föld azé a helyben élő földművesé legyen, aki azt megműveli*”. E megye adatai ezzel szemben azt az általános tendenciát igazolják, hogy a **helybeli** gazdálkodó családok elől a földek jelentős részét – e megye esetében több mint kétharmadát, 681%-át – külső, tőkeerős árverezők szerzik meg. Ráadásul az úgynevezett „*helybeliek*” között találunk olyan cégtulajdonosokat is, akik – a földforgalmi törvény abszurd szabályozása folytán, lakhelyüktől és foglalkozásuktól függetlenül – cégük székhelye jogán válhattak úgy „*szerzőképes helyi földművessé*”, hogy helyben akár sohasem jártak. Ezen túl egy részük nemcsak, hogy nem „*helybeli*”, hanem közel 3.500! ha-t, az elárverezett terület több mint egyharmadát a kormányhatározatban rögzített 20 km-nél is nagyobb – átlagosan 37 km – távolságban lakó, 42 nyertes árverező szerezte meg.

Értelmetlenek és félrevezetőek azok a kormányzati tényezőktől származó kijelentések is, amelyek azzal próbálták indokolni a közös földvagyon eladását, hogy az állam annak rossz gazdája, cégeit a management „*szétlopja*”. A

¹**Ángyán József:** a SZIE ny. egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára.

²**Külön köszönet Rodics Katalinnak,** a program menedzseléséért és az elemzések nyilvánosságának megteremtéséért, **Mészáros Norbertnek** és **Virág Zsuzsának** az adatok összegyűjtéséért, előrendezéséért és elemezhető formába hozásáért, továbbá **Bagi Bélának** hasznos tanácsaiért valamint **Ács Sándornak** az elemzések közreadásáért. Hálás köszönet a „*Kié legyen a föld?*”, az „*Átlátszó*”, a „*Greenfo*” és az „*Alfahír*” portáloknak, valamint a „*Szabad Föld*” és a „*Magyar Hang*” lap online változatának, amelyek eddigi jelentéseimet teljes terjedelmükben közzétették. Köszönet továbbá mindazoknak, akik figyelemfelhívással, kivonatos ismertetéssel vagy másodközléssel segítik a „*szemek nyitogatását*”, az elemzéseimhez való hozzáférést a téma iránt érdeklődők számára.

bérlési viszonyok elemzése ugyanis azt mutatja, hogy az elárverezett területek döntő többsége – e megyében több mint 81 %-a – az árverés idején 1-22! éves hátralevő futamidejű szerződéssel bérlőbe adott – azaz nem az állam vagy cégei, hanem a bérlők által művelt – terület, melynek közel felét **4 nagy tőkés társaság** (a Bácsalmási Agrárparipari Zrt., a Városföldi Agrárgazdaság Zrt., a Tiszaalpári Agrárgazdaság Kft. és a Kalocsai Mezőgazdasági Zrt.) használja.

Az adatok továbbá arra is következtetni engednek, hogy az **árverésre bocsátott területek kiválasztásában** a bérlő „baráti” illetve „nem baráti” besorolása, a kormányzó „elithez” való viszonya – mint a feudális jellegű rendszerekben általában, itt is – döntő szerepet játszhatott.

- A „**baráti**” besorolású bérlők esetében szembetűnő, általános jelenség, hogy meghirdetett bérlési feltételeik jelentős részét, akár egészét maguk vásárolták fel. Úgy is fogalmazhatunk, hogy e „baráti” cégek és/vagy magánszemélyek bérlt területeiből – vélhetően nem ritkán magukkal a bérlőkkel egyeztetve – jobbra azokat bocsátották árverésre, amelyekre azután részben vagy egészben ők maguk tettek nyertes ajánlatot.
- A „**nem baráti**” nagy bérlők (a megyében pl. a *Medgyessy-kormány* által 2004-ben privatizált 9 állami gazdaság egyikének jogutóda, a Bácsalmási Agrárparipari Zrt.) esetében a földeladás alapvető célja a bérlt területek olyan kormány-közei – gyakorta nem mezőgazdasági – tőkeérdekeltségekhez juttatása lehetett, akik megemelve a földbérlési díjakat leszoríthatják e cégeket a földről. De a megyei átlagos nyertes ajánlatához viszonyított magas európai földárak és az ezek kiegyenlítésére alapuló földspekuláció kiszolgálása, a földvagyon baráti érdekeltségekhez juttatása, a „nemzeti tőke” megerősítése is tapintható célja lehetett az ilyen kizáró jellegű, átrendező állami földprivatizációnak. A Bácsalmási Agrárparipari Zrt. esetében pl. állami földbérlési feltételeinek több mint felét, 2.500 ha-t árverésre bocsátották, ami teljes egészében gazdára is talált. A cégvezetők/tulajdonosok azonban – négy kisebb birtoktest, összesen alig 18 ha terület kivételével – nem tudták saját cégük bérlési feltételeire nyertes ajánlatot tenni. A területek zömét a cégtől – vélhetően – független, külső nyertes árverezők szerezték meg, akik közül a legnagyobb területekre *Kárpáti Lászlónak*, az ország egyik legnagyobb FIDESZ-közei, multi-milliárdos agrárvállalkozójának, mások mellett pl. *Mészáros Lőrinc* volt üzlettársának, tucatnyi cég tulajdonosának közvetlen családtagjai valamint több közös cégben érdekelt üzlet- és vezetőtársa – tettek nyertes ajánlatot. De feltétlenül e körben említendőek pl. a *Bányai Gábor* országgyűlési képviselő (FIDESZ) által pártfogolt kiskunhalasi polgármester, *Fülöp Róbert* (FIDESZ) üzlettárs családtagjai, nagyvállalkozó, mérnök-közgazdász apja és húga is.

Egyébként e megyére is általánosan jellemző, hogy **FIDESZ/kormány-közei** rokoni, baráti, nagygazda, nagyvállalkozói **érdekkörök** jutnak jelentős állami földterületekhez. A fentebb már említett legnagyobb nyerteseken – *Kárpáti László* (1.004! ha; 1,444! MrdFt) és *Fülöp Róbert* (470 ha; 687 mFt) üzlettárs családtagjain – túl közöttük találjuk pl. *Feketééket* (142 ha; 105 mFt), egy Nemzeti Fórum/FIDESZ-es nagygazda család tagjait Kiskunfélegyházáról. Ugyancsak e körbe sorolhatjuk *Vavróékat* (117 ha; 177 mFt), egy KDNP-s agrár-nagyvállalkozó jogászt és közgazdász hallgató lányát Jánoshalmáról, vagy éppen *Polyákékat* (101 ha; 218 mFt), egy FIDESZ közei nagybirtokos, nagygazda család tagjait Kecskemétről illetve Városföldről. De a „kisebbség” – 100 ha alatti – nyertesek közül is említhető pl. a Nemzeti Fórum/FIDESZ kötődésű gazdasági agrármérnök, pálinkafőző, vendéglátós *Borsos Botond* (90 ha; 164 mFt), vagy pl. a szintén FIDESZ kötődésű nagygazda *Domján Gergely* (36 ha; 72 mFt), a földárverések idején a MAGOSZ alelnöke, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamra Bács-Kiskun megyei elnöke is, mindketten Kecskemétről.

E megye adatai is cáfolják továbbá azokat a kormányzati állításokat, amelyek szerint „*versenyben kialakult piaci áron*” jutottak a nyertesek az állami földterületekhez. A közel 10.000 ha elkelt megyei területből ugyanis mintegy 5.400! ha (55!%) **licitálás nélkül, kikiáltási áron**, további 1.200 ha (12%) pedig azt kevesebb, mint 10 %-al meghaladó áron, ráadásul az európai földárak töredékéért – átlagosan 1 millió 541 eFt/ha nyertes ajánlattal – került a sikeres árverezőkhez. Valódi árverseny – ahol a nyertes ajánlat több mint 100%-al meghaladta a kikiáltási árat – a területek kevesebb, mint 9!%-ának árverésén alakult csupán ki. Az elárverezett megyei terület egészére nézve az állapítható meg, hogy a nyertes ajánlat csupán 25!%-al haladta meg a kikiáltási árat.

Ez a **látszólagos érdektelenség** persze vélhetően annak is tulajdonítható, hogy a területek több mint felét olyan nagy – 50-290! ha – méretű birtoktestek formájában hirdették meg, amelyeknek akár több százmillió forintos kikiáltási árával a ténylegesen gazdálkodó családok bizonyosan nem rendelkeznek. Másrészt az egyébként is kiszolgáltatott helyzetű helyi gazdacsaládok – felmérve az erőviszonyokat – nem vették a bátorságot, hogy a politika-közei, egymás közt a földeket vélhetően előre leosztó, egymásra nem licitáló „nagyurak” ellenében próbáljanak földhöz jutni.

A **spekuláns, kormány-közei tőkének** viszont az európai 10 (pl. Ausztria) – 35 (pl. Hollandia) millió Ft/ha átlagos földárak töredékéért – a megyében elárverezett terület 94%-a esetében 3,0 mFt/ha alatti áron – megszerezhető állami földek megvásárlása kiváló befektetési lehetőséget kínál. A 6-23-szoros földárbeli különbség

spekuláns tőkebefektetői körökben már „*eléri az ingerküszöböt*”. Várakozásaik szerint ugyanis a földforgalmi törvény ellen megindult kötelezettség-szegési eljárásnak a földpiac liberalizációja és ezzel az európai földárak kiegyenlítődése lesz a következménye. Így az európai mércével potom pénzért most megszerzett földek piacra dobása belátható időn belül megsokszorozhatja a földvásárlásra fordított, befektetett tőkét, vagy monopolhelyzetet teremthet a befektető számára a felértékelődő, stratégiai, nemzetbiztonsági jelentőségű élelmiszerpiacon. Vélhetően ebben a megyében is e két szempont lehetett a legfőbb mozgatórugója az állami földek privatizációjának.

Számos esetben a **nyertes „földművesek” tevékenységi köre** is igen távol esik a mezőgazdaságtól, ha egyáltalán azonosítható. Találunk közöttük pl. milliárdos nagyvállalkozókat, élelmiszer, dohányáru, iparcikk, fa, építőanyag/szsaniteráru, gép és gépjármű nagy- és kiskereskedőket, gép-gyártókat és gép-szerelőket, építőiparosokat, közúti áru fuvarozókat, vendéglátókat, ingatlanosokat, könyvelőket, könyvvizsgálókat, üzletviteli, pénzügyi és adótanácsadókat. De találunk használt textil- és műanyag hulladék-feldolgozót, fizikai közérzetjavító szolgáltatót, valutaváltót, vagy éppen jogászokat (ügyvédeket, büntetőbírókat), közigazdászokat és közigazdász hallgatókat, szakfordítókat, szinkrontolmácsokat, pedagógust, sőt keramikus művészt is. (E kategóriában külön megyei érdekességként említhetők pl. a *Platón Párt* – több közös cégben is érdekelt – üzlet/élettárs vezetői, a közigazdász/jogász pártelnök, és a mérnök/jogász alelnök is, Kecskemétről.) Vannak persze ebben a megyében is szép számmal olyan nyertes árverezők, akiknek a tevékenysége a nyilvános adatbázisokból egyértelműen nem azonosítható, és esetleges stróman-szerepük gyanúja is felmerülhet. Ez a jelenség az 50 ha alatti területekre nyertes árajánlatot tevők között gyakran mondható, ám a nagy tőkeerejűnek tűnő, 50 ha felettiek között is előfordul.

A **települések** érdekérvényesítő képességében e megyében is jelentős eltérések mutatkoznak. Vannak kifejezetten „**vesztes települések**”, amelyek területeit részben vagy egészben más településeken lakó árverezők szerezték meg. Megyei rangsorukat *Városföld* vezeti, amelynek területéből közel 1.100! hektár állami területre külső, tőkeerős – zömében már az állami földbérleti pályázatoknál is nagy területekhez jutott politika-közeli nagygazda, nagyvállalkozó családok illetve nem mezőgazdasági foglalkozású – árverezők tettek nyertes árajánlatot. De a több mint 500 hektár mezőgazdasági területet veszítő *Bácsalmás*, *Katymár*, *Tompa* és *Kalocsa* vagy a 400 hektár fölötti területet veszítő *Mátételke* helyi gazdaközösségeit is komoly veszteség érte.

Vannak viszont erős érdekérvényesítő képességű, általában politika közeli „**nyertes települések**”, amelyek pályázói nemcsak a saját lakóhelyük, de más települések területeihez is hozzájutottak. A 321 nyertes árverező a lakcímadatok alapján összesen 89 településen él, ám a sikeresen elárverezett területek több mint 3/4-ére, közel 7.400 ha-ra mindössze 12! település – közöttük az élen álló megyeszékhellyel együtt 9! város – lakói tudtak nyertes árajánlatot tenni. A rangsor élén három fontos, FIDESZ vezette kormánypárti bázis, a megyeszékhely, *Kecskemét* (1.440 ha, 15%) valamint *Baja* (1.245 ha, 13,4%) és *Bácsalmás* (1.083 ha, 11%) áll. E három várost 325-950 hektár területtel további 5 – ugyancsak kormánypárti vezetésű – város – csökkenő sorrendben *Kecel*, *Kiskunhalas*, *Kiskunfélegyháza*, *Kalocsa* és *Jánoshalma* – követi. A kormánypropaganda állításaival szemben tehát **nem a falvak vagy a tanyák népe**, hanem zömében tőkeerős, politika-közeli városiak a program fő nyertesei. (OK)

A 125 oldalas Bács-Kiskun megyei állami földárverési zárójelentés mindezeket és számos egyéb szempontot is részletesen elemez, igyekszik megmutatni a „*Földet a gazdáknak!*” program igazi arcát, és a teendőkre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz. Így hát – az igazság és a nyilvánosság erejében, valamint egy igazi nép- és vidékpárti fordulatban töretlenül bízva – jó szívvel és **szeregettel ajánlom** a tények dokumentálása és a „*szemek nyitogatása*” szándékával készített összeállításomat a bennünket körülvevő világ iránt érdeklődő **kortársaimnak** éppen úgy, mint okulásul gyerekeinknek és unokáinknak, a tetteinket megítélő **utókornak**.

Gödöllő, 2019. július 16.

Ángyán József